

Land	Danmark
Domstol	Vestre Landsret
Parter	Anonymiseret
Dato for afgørelse	7. april 1986
Afgørelsestype	Dom
Status	Retskraftig
Dato for publicering i domsdatabasen	10. juni 2020
Omtalt i It-kontraktret, 2. udgave	s. 84, 214
Gengivet fra	Edb-retlige afgørelser 2, redigeret af Strange Beck og Ole Bruun Nielsen (1986) Dataforeningens Forlag

VESTRE LANDSRETS DOM AF 7. APRIL 1986

4. AFD., B. 2008/1983 (anket til Højesteret; j.nr. 123/86)

S
mod
K

INSTRUKTIONSFORPLIGTELSE (SÆLGERS): Sælger havde ikke opfyldt sin instruktionsforpligtelse, bl.a. fordi brugervejledningen var mangelfuld. Køberen var derfor berettiget til at hæve.

MANGLER (BRUGERVEJLEDNING): Se under ovenstående stikord.

REKLAMATION: Anset for rettidig.

ERSTATNING: Køber blev dels frifundet for sælgerens krav om betaling for vedligeholdelses- og reparationsomkostninger, og fik dels erstattet udgifter til leasingydelser (anlægget var finansieret af et leasingselskab).

LITTERATUR: Blume, s. 95 f., 113 ff., 115 f., 121 f.

Ruth Nielsen, del I, s. 50 ff.

Vekselererfirmaet K, der ikke havde EDB-erfaring, rettede i efteråret 1980 henvendelse til S. På baggrund af et enkelt møde samt nogle telefonsamtaler, hvorunder K's behov blev søgt klarlagt, udfærdigede S tilbud om køb af et brugt anlæg

bestående af dels den nødvendige hardware, dels et standard vekselerersystem, som S havde udviklet. Efter en demonstration af anlægget accepterede K tilbuddet. Af S's ordrebekræftelse af 31/3 1981 fremgik bl.a., at "fornødne brugervejledninger" ville blive leveret.

Købet blev finansieret af et leasingselskab, der i leasingkontrakten overdrog retten til at gøre indsigelser gældende til K. Samtidig blev der truffet aftale mellem S og K om bl.a., at K skulle betale for S's løbende tjenesteydelser i form af teknisk service m.v.

I forbindelse med anlæggets opstilling i begyndelsen af juni 1981 modtog K's personale en vis introduktion til anlæggets brug.

Straks fra starten var der betydelige problemer med anlægget. Ifølge den efterfølgende sagkyndige udtalelse skyldtes dette navnlig, at systemet stillede store krav om præcision og indsigt i EDB-tekniske forhold. K havde ikke sådan indsigt, og S opfyldte ikke sin forpligtelse til at bibringe ham den, ligesom den brugervejledning, som K (med et års forsinkelse) fik leveret, ikke indeholdt beskrivelser af spillet mellem systemets mange programmer. K fik derfor ikke noget overblik over systemet som sådant, hvilket var en medvirkende årsag til, at det aldrig kom til at fungere. K's problemer blev ikke mindre af, at der tillige var visse mangler eller uhensigtsmæssigheder ved systemets opbygning.

På et tidspunkt undlod K at betale S regningen for teknisk service m.v., idet man ikke mente sig forpligtet til at betale hele beløbet. Efter at S havde rykket den 18/6 1982, fremkom K den 28 s.m. med en redegørelse, hvori man redegjorde for sin opfattelse af sagen, herunder at anlægget først var bragt til at fungere blot nogenlunde tilfredsstillende den 29/2 1982. Endvidere rykkede man for brugervejledninger.

Den 4/8 s.å. lod S kravet overgå til inkasso.

Den 16/9 s.å. bestred K's advokat kravet, idet han bl.a.

henviste til, at det under udarbejdelsen af K's årsregnskaber i august s.å. var konstateret, at anlægget stadig ikke fungerede.

Efter forgæves forligsforhandlinger anlagde S's advokat sag. K påstod frifindelse og fremsatte derudover krav om betaling af erstatning for K's udgifter til leasingydelser m.v.

Landsretten gav K medhold i, at S ikke havde opfyldt sin forpligtelse til at give K fornøden instruktion, og at S derved havde gjort sig skyldig i en misligholdelse, som berettede K til at hæve aftalen som sket. Landsretten anså efter omstændighederne K's reklamation for at være rettidig, idet problemerne med regnskabsaflæggelsen først viste sig hen i august 1982. S blev derfor dømt efter K's påstand (dog med en lavere forrentning end påstået).

Vestre landsrets dom

Sagsøgeren S opstillede i foråret 1981 et brugt EDB-anlæg hos sagsøgte K på selskabets kontor i Århus. Opstillingen skete med henblik på et leasingarrangement, idet sagsøgeren solgte anlægget for ca. 237.000 kr. til L (leasingselskab), som derefter leasede anlægget ud til sagsøgte. Det blev aftalt mellem sagsøgeren og sagsøgte, at sagsøgte skulle betale sagsøgeren for installationen af anlægget og for sagsøgerens løbende tjenesteydelser i form af teknisk service og leverancer af papir og tilbehør. Da sagsøgte på et tidspunkt ophørte med at betale for de nævnte ydelser trods påkrav herom, har sagsøgeren under denne sag, der er anlagt den 6. september 1983, efter sin endelige påstand påstået sagsøgte dømt til at betale 253.924,95 kr. med sædvanlig procesrente af 218.564,99 kr. fra sagens anlæg, til betaling sker. Det påståvnte beløb fremkommer som summen af beløbene

på de fakturaer, sagsøgeren løbende har udstedt til sagsøgte, ialt 218.564,99 kr. med tillæg af renter og med fradrag af 11.468 kr. svarende til omkostningerne ved at udbedre nogle fejl i anlægget.

Sagsøgte har nedlagt påstand om frifindelse under anbringende af, at sagsøgte har været berettiget til - som sket - at hæve aftalen med sagsøgeren, da anlægget ikke kunne udføre de funktioner, som sagsøgte forudsatte ved aftalens indgåelse, da anlægget var behæftet med væsentlige mangler, og da sagsøgeren ikke opfyldte sin forpligtelse til at instruere sagsøgte i anlæggets brug, og at sagsøgeren herefter ikke har krav på betaling for de af påstanden omfattede ydelser. Sagsøgte har endvidere bestridt, at sagsøgeren har været berettiget til at tilskrive renter som sket.

Sagsøgte har tillige nedlagt påstand om selvstændig dom for 268.765,99 kr. med sædvanlig procesrente fra den 16. december 1985, indtil betaling sker, idet beløbet udgør erstatning for leasingydelser med renter og omkostninger, som sagsøgte har måttet betale til L.

Sagsøgeren har nedlagt påstand om frifindelse over for modkravet, der ikke bestrides størrelsesmæssigt bortset fra, at de tilskrevne renter kun kan anerkendes med sædvanlig procesrente.

Sagens nærmere omstændigheder er følgende:

I november 1980 rettede sagsøgte henvendelse til sagsøgeren med henblik på at erhverve et EDB-anlæg til brug i sagsøgtes vekselerervirksomhed. Den 19. s.m. afgav sagsøgeren et skriftligt tilbud til sagsøgte, hvori det hedder:

"Ifølge aftale fremsendes hermed tilbud på samt systemerne: pantebrevsadministration
pantebrevs- køb/salg
finansbogholderi incl.
beholdningsystem

Maskinen der tilbydes Dem er en med

1 skærm,
1 printer 200 i/pm
128 KB memory
2 disc's med ialt 19,6 mill. karakterer

Denne konfiguration vil betyde at De uden problemer kan til-
lade at køre finansbogholderiet for det selskab De omtalte
under vort møde i Århus, samt udvide Deres pantebrevsbehold-
ning væsentligt uden at skulle udvide systemet.

priser for hardware og system

.....
For en god ordens skyld vedlægges en mere detaljeret beskri-
velse af de tilbudte systemer.

....."

I den beskrivelse af de tilbudte systemer, der er henvist
til i tilbudsskrivelsen, hedder det:

"S, pantebreve

Pantebrevsdelen er logisk opdelt i to hovedmoduler:

a) Køb - salg

b) Administration

i det efterfølgende beskrives de enkelte moduler.

a) Køb - salg

.....

PAN540 Afviklingsliste

Programmet udskriver afviklingsliste. Listen udskrives i kun-
denummerorden og indeholder:

- Kundennummer - navn - debetbeløb - kreditbeløb -
Saldo

Debet/kredit og Saldo opsummeres til total afregning.

Eventuelle afgivne provisioner er medregnet på afviklings-
listen.

.....

b) Administration

.....

ADM620 Nulstiller årets indgåede renter og afdrag.

S, FINANSBOGHOLDERI

.....

FIN07 Udskrift af råbalance

Dette program benyttes til udskrivning af råbalance, inde-
holdende årets startsaldo, årets bevægelser samt slutsaldo.

.....

PERIODEAFSLUTNING:

Programmet adderer periodens bevægelser til periodens start-
saldo og danner næste periodes startsaldo, hvorefter perio-
dens bevægelser nulstilles.

ÅRSAFSLUTNING:

Programmet foretager en sletning af kontoregisteret, hvilket medfører at alle tal vedrørende det forløbne regnskabsår bliver fjernet. Samtidigt fjernes alle transaktioner for regnskabsåret.

....."

Den 31. marts 1981 fremsendte sagsøgeren en ordrebekræftelse til sagsøgte på EDB-anlægget med tilhørende vekselererprogrammer. I skrivelsen hedder det herefter:

".....

Yderligere leveres de fornødne brugervejledninger til systemerne.

.....

Generelt: Sammensætning af anlæg, systemer og programmer hviler på de oplysninger, vi indtil nu har modtaget om Deres arbejdsrutiner og datamængder. S må tage forbehold for eventuelle uforudsete faktorer.

....."

I en skrivelse af 14. april s.å. rejste sagsøgte forskellige spørgsmål over for sagsøgeren. Det hedder i skrivelsen:

"Att. S1

.....

Den nævnte uddannelse, hvad er omkostningerne dette?

.....

Vedr. Brugerprogrammel: Vi savner en specifikation af de programmer som leveres. Vi ville gerne have et tillæg til kontrakten med angivelse af programnr., evt. i form af de på bagsiden nævnte håndbøger.

.....

ad. 5. Der omtales nogle udleverede håndbøger, var det muligt at få disse håndbøger tilsendt.

.....

Vedr. Styreprogrammel. Samme spørgsmål som ved brugerprogrammel."

Installationen af anlægget påbegyndtes den 2. juni s.å. Den 5.-6. s.m. var repræsentanter for sagsøgte på besøg hos sagsøgeren i København, hvor de modtog visse instruktioner i anlæggets brug.

Den 2. juli s.å. indgik sagsøgte leasingaftale om anlægget med L. Det fremgår af leasingkontrakten, at leaser ikke har adgang til at kræve nogen form for erstatning af L, så-

fremt de af kontrakten omhandlede aktiver er mangelfulde eller ikke svarer til leasers forudsætninger. I det omfang, L måtte have krav mod sin leverandør i henhold til særlig aftale eller i kraft af lovgivningens almindelige regler, er leaser berettiget til at gøre dette krav gældende direkte mod leverandøren, men uden at L derved påtager sig noget ansvar eller nogen risiko.

Den 18. februar 1982, da sagsøgtes konto hos sagsøgeren viste en saldo i sagsøgerens favør på 148.429,82 kr., indbetalte sagsøgte "som á conto beløb" 20.000 kr. til sagsøgeren, idet sagsøgte samtidig tilkendegav at "ville vende tilbage hurtigst muligt vedr. vor difference i forhold til Deres opgørelse".

Den 18. juni s.å. fremsendte sagsøgeren en rykkerskrivelse til sagsøgte, der på dette tidspunkt ifølge sagsøgeren skyldte 116.493,31 kr.

Sagsøgte besvarede skrivelsen i et brev af 28. s.m., hvoraf fremgår, at sagsøgerens tilgodehavende efter sagsøgtes opfattelse udgjorde 57.912,48 kr. Det hedder herefter i skrivelsen:

".....

Som det fremgår af ovennævnte, skal vi ikke undlade, at gøre opmærksom på vor utilfredshed med maskinens funktionsdygtighed, idet vi her har undladt, at beregne Deres honorar for teknisk vedligeholdelse samt diverse brugsretter i perioden frem til 29/2-1982. Den dato der efter vor mening må være skæringsdatoen for, hvornår anlægget fungerede nogenlunde tilfredsstillende, idet vi ikke skal undlade at gøre opmærksom på, at der også efter denne dato har været adskillige tekniske fejl.

Vi skal samtidig ikke undlade at gøre opmærksom på, at vi endnu ikke har modtaget de af Dem lovede brugervejledninger til de lejede systemer. Der er gentagne gange blevet lovet, at disse ville blive fremsendt; men vi har endnu ikke modtaget disse, vi har talt både med Deres fr. S1, samt med Deres hr. S2. Som vi har pointeret, mangler vi specielt en beskrivelse af sammenhængen mellem de forskellige programmer, herunder specielt en beskrivelse af de rutiner som indgår i finansbogholderiet, hvor vi rent faktisk ikke har modtaget meget andet end programnavnene. Vi har sågar været nødsaget til at kontakte et af vore konkurrerende firmaer, for at få råd

og vejledning, idet vi fra S har fået den forklaring, at de programmører som var med til at udvikle programmerne ikke mere var ansat hos S, og at der derfor ikke umiddelbart var nogle til stede, som kunne hjælpe os. Vi mener ikke at vort firma bør belastes med at man evt. har personalemæssige problemer hos S.

Vi håber at vor redegørelse vil blive positivt modtaget fra Deres side, idet vi i modsat fald må se os nødsaget til at tage forbehold for den af os betalte leasingafgift i den periode, hvor anlægget ikke har fungeret. Vi hører gerne Deres kommentar.

....."

Den 4. august s.å. meddelte sagsøgeren, at kravet, der nu udgjorde 196.236,19 kr., var overgivet til inkasso.

Sagsøgte rettede herefter henvendelse til advokat Jørgen U. Grønborg, Århus, der den 16. september s.å. skrev således til sagsøgerens advokat, advokat Søren Duetoft, København:

".....

Mine klienter oplyser, at anlægget blev leveret af Deres Klient i juli måned 1981, og at anlægget blev finansieret via L.

Mine klienter oplyser endvidere, at der lige fra levering af anlægget har været utallige problemer med dette, idet anlægget ikke har fungeret som aftalt. Mine klienter har reklameret talrige gange, og reklamationerne har ført til en lang række servicebesøg m.v., som imidlertid ikke har gjort anlægget funktionsdygtigt.

Mine klienter har i en lang periode troet, at der blot var tale om indkøringsvanskeligheder, og at det skulle lykkes at få anlægget til at fungere blot nogenlunde tilfredsstillende, jfr. herved mine klienters skrivelse til Deres klient af 28/6 d.å., hvoraf fotokopi vedlægges, hvilken skrivelse i øvrigt aldrig er blevet besvaret fra Deres klients side.

I forbindelse med udarbejdelsen af mine klienters årsregnskab med tilhørende status pr. 1/7 d.å., har selskabets revisor, statsaut. revisor R, måttet konstatere, at anlægget fortsat ikke fungerede, og statsaut. revisor R har derfor måttet lade en stor del af regnskabsmaterialet rekonstruere manuelt, med meget betydelige revisionsomkostninger til følge.

Mine klienter har i den forløbne periode betalt ca. 125.000,- leasingafgifter til L samt til indkøb af ekstraudstyr til anlægget.

Da anlægget indtil nu har været komplet værdiløst for mine klienter, og da mine klienter har mistet tilliden til, at det nogensinde vil lykkes at få bragt anlægget i funktionsdygtig stand, skal jeg på vegne mine klienter foreslå, at

hele sagen løses på følgende måde:

1. Deres klienter tager omgående anlægget tilbage og frafalder i den forbindelse ethvert krav mod mine klienter.
2. Mine klienter frafalder omvendt krav på tilbagebetaling af de allerede erlagte betalinger til henholdsvis Deres klient og til L, og mine klienter frafalder endvidere krav på erstatning for de meget betydelige omkostninger, der har været forbundet med installationen af anlægget i den allerede forløbne periode.

Ovennævnte forligsforslag fremsættes naturligvis uden præjudice for en eventuel retssag. Jeg hører gerne snarest Deres klients stillingtagen til sagen, og såfremt Deres klienter måtte ønske det, deltager mine klienter gerne i et møde her i Århus til drøftelse af sagen.
....."

Den 15. juni 1983 afholdtes der et møde mellem parterne og deres advokater på advokat Grønborgs kontor i Århus. Da sagsøgte ønskede, at sagsøgeren skulle tage anlægget tilbage, og da sagsøgeren ikke ville gå ind herpå, udtog sagsøgeren stævning som anført.

Da sagsøgte ikke havde betalt forfaldne leasingydelser til L, udtog dette selskab den 8. oktober 1983 stævning mod sagsøgte med påstand om betaling af 167.023,54 kr. med tillæg af renter i overensstemmelse med leasingkontrakten med 2½ pr. måned.

Omkring den 11. november 1983 blev anlægget afhentet hos sagsøgte af L, der havde solgt det til et firma i Odder.

Da sagsøgte ikke indgav svarskrift i anledning af stævningen fra L, afsagde Vestre Landsret den 15. december 1983 udeblivelsesdom i sagen, og L foretog den 31. januar 1984 udlæg i 2 af sagsøgtes faste ejendomme. På begæring af sagsøgte blev sagen imidlertid genoptaget den 8. februar 1984. Sagen er ikke domsforhandlet endnu. Sagsøgte indfrie udlægene den 10. september 1985 med 268.765,99 kr. Af beløbet udgør 98.695,54 kr. renter, beregnet med 2,5% pr. måned fra 5. januar 1984 til 1. september 1985.

Der har under sagen været afholdt syn og skøn ved civil-

ingeniør N, der i en erklæring af 7. januar 1985 har besvaret nedennævnte spørgsmål således:

"1. INDLEDNING

.....
Til bedømmelse af det omhandlede EDB-system er afholdt 2 møder, den 2. august 1984 i Odder og den 18. december 1984 i Vejle.
.....

2. BESVARELSE AF SYNS- OG SKØNSTEMAET

2.1. Første spørgsmål

2.1.1 Spørgsmål:

Idet der henvises til det som bilag B fremlagte tilbud med beskrivelse, bedes Skønsmanden oplyse, om det til sagsøgte leverede-EDB-anlæg er i stand til på pålidelig vis at udføre de i beskrivelsen anførte rutiner, herunder udførelse af finansbogholderi, årsafslutning, udskrivning af pantebrevsnotaer, pantebrevs-salgsopstillinger samt udskrivning af kreditormeddelelser.

2.1.2. Svar:

Besvarelsen tager primært udgangspunkt i iagttagelserne på mødet den 18. december. Disse iagttagelser vedrører alene det i sagen omhandlede programmel.

2.1.2.1. ad finansbogholderi:

I finansbogholderiet konstateredes fejl ved udskrivning af bilagskontrolliste i en situation, hvor der ingen posteringer var.

I og med at fejlen kunne omgås ved at indtaste posteringer, må fejlen efter den måde, hvorpå den kan omgås, betegnes som uvæsentlig.

Den manglende mulighed for på simpel måde, f.eks. i form af en kontoplan, at få en oversigt over de i systemet oprettede konti, må betegnes som en væsentlig mangel/uhensigtsmæssighed.

2.1.2.2. ad årsafslutning:

Her er konstateret 2 problemer:

a) Vedr. opgørelsen af kursavance på solgte pantebreve. Denne størrelse ville efter det oplyste blive beregnet af beholdningsmodulet. Men dette modul har sagsøgte ikke anvendt, efter hans eget udsagn, fordi han af sagsøgeren har fået instruks om ikke at anvende det.

b) Vedr. beregningen af kursavance på de i årets løb indgåede afdrag på pantebrevsbe-

holdningen. Det har ikke kunnet eftervises, at disse beløb beregnes af systemet.

2.1.2.3. ad udskrivning af pantebrevsnotaer:

Udskrivningen af pantebrevsnotaer udføres efter det demonstrerede som en bunkevis fakturering af programmet PAN-AFTEN. Der udskrives notaer for de i dagens løb indtastede køb og salg af pantebreve.

Der er ikke eftervist fejl eller mangler af systemteknisk natur i programmet.

2.1.2.4. ad pantebrevs-salgsopstilling:

Udskrivningen af salgsopstilling fungerede ved besigtigelsen.

2.1.2.5. ad kreditormeddelelser:

Kreditormeddelelse anses her at være en meddelelse til pantebrevsejeren (= depotindehaver) om indgåede terminsbetalinger m.v. Ved besigtigelsen blev denne rutine (programmet ADM085) ikke diskuteret.

Det bemærkes, at sagsøgte selv var ejer af de pantebreve, til hvis administration systemet var anskaffet. Systemet skulle således ikke benyttes til administration af depoter, indeholdende trediemands pantebreve.

Det må antages, at en for sagsøgte hensigtsmæssig løsning ville have været en indbetalingsjournal og sumposter til indføring i finansbogholderiet. Som anført ovenfor under årsafslutning, udregner systemet ikke kursavance på de indbetalte afdrag.

Indbetalingsjournalen ville sandsynligvis kunne udskrives med programmet ADM510: indbetalingsjournal.

2.2. Andet spørgsmål

2.2.1. Spørgsmål:

Såfremt en eller flere rutiner ikke kan udføres på det leverede anlæg, bedes syns- og skønsmanden anslå udgifterne, der medgår til at eliminere den eller de fejl, der er årsag hertil.

2.2.2. Svar:

De konstaterede fejl falder i 2 klasser:

- a) Programfejl, der ved en indsats på nogle få dage ville kunne bringes ud af verden.
- b) Mangler eller u hensigtsmæssigheder ved det foreliggende systemdesign set i forhold til den konkrete opgave i sagsøgtes virksomhed.

Vedr. punkt a. anslås omkostningen ved udbedring af fejlene at beløbe sig til:

16 timer til programmering, oversættelse og test
8 timer til installation hos sagsøgte

Ialt 24 timer a kr. 350 = kr. 8.400

Hertil må forventes rejseomkostninger på ca. kr. 1.000.

Samlet anslået omkostning: kr. 9.400

Vedr. punkt b. henvises til besvarelsen af skønsetemaets punkt 3.a.

2.3. Tredie spørgsmål

Syns- og skønsmanden bedes afgive en generel bedømmelse af det til sagsøgte leverede anlæg.

2.3.1. Første delspørgsmål:

Spørgsmål:

Er anlægget adækvat med hensyn til de arbejdsopgaver, der udføres af sagsøgte i dennes vekselererforretning?

Svar:

I besvarelsen tolkes begrebet "anlægget" som bestående af "materiel" (= hardware) og programmel (= software).

Der er ikke ved skønsetforretningen fremkommet oplysninger, der indikerer, at den aktuelle materiel-konfiguration skulle være mindre egnet af natur eller utilstrækkeligt i omfang til arbejdsopgaverne i sagsøgtes vekselererforretning.

Sagsøgtes vekselererforretning må anses at være speciel ved, at sagsøgte selv er ejer af de i systemet indlagte pantebreve. Dette i modsætning til en almindelig vekselererforretning, hvor administration af depoter med pantebreve tilhører de trediemænd er det væsentlige.

I sagsøgtes tilfælde indebærer dette:

- at kursavancer er skattepligtige
- at kursavancer udgør en så væsentlig del af virksomhedens indtægter, at det må anses for nødvendigt, eller i hvert fald særdeles hensigtsmæssigt, at systemet kan beregne disse løbende.

Bedømt ud fra det for retten fremlagte tilbud fremgår det ikke, at sagsøgeren har stillet sagsøgte en løsning af ovennævnte i ud-sigt. Det fremgår heller ikke af det foreliggende materiale, at sagsøgte har undersøgt, om disse for ham specielle forhold var tilgodeset i det leverede system.

Det juridiske spørgsmål om, hvem af parterne der bærer risikoen for at have overset dette væsentlige forhold, falder uden for min kompetence.

2.3.2. Andet delspørgsmål:

Spørgsmål:

Er anlægget med tilhørende software et stabilt anlæg?

Svar:

Begrebet "anlæg" opdeles igen i "materiel" (= hardware) og "programmel" (= software).

Det har ikke været muligt at fremskaffe grundlag for en bedømmelse af materiellet.

For det første fordi det leasingselskab, som ejede det i mellemtiden, har solgt det til A/S i Odder, hvor det ikke havde været i drift i mere end 1 år, da syns- og skønsforretningen blev holdt.

For det andet fordi sagsøgeren ikke har tilstillet mig servicereapporterne for det omhandlede materiel. Det skal i den forbindelse nævnes, at sagsøgerens advokat Søren Duetoft, med støtte af sagsøgerens medarbejder hr. S2, ved skønsforretningen den 2. august gav tilsagn om at ville fremsende de servicereapporter, som rutinemæssigt udarbejdes af Teknisk Center ved anmeldelse af materielle fejl på et anlæg. Endvidere skal det nævnes, at den administrative leder af sagsøgtes Teknisk Center Vest, hr. S3, på min forespørgsel den 18. december gav udtryk for, at de pågældende rapporter fandtes i Teknisk Center; indtil det modsatte meddeltes. Tidligere samme dag tilkendegav lederen af Teknisk Center, hr. S4, på forespørgsel af sagsøgte, at de pågældende servicereapporter var smidt ud.

Som skønsmand ønsker jeg at holde mig til det faktum, at dette væsentlige bevismateriale vedr. materiellet ikke er blevet mig tilstillet.

Der foreligger ikke indikation for, at systemets programmel i almindelighed er ustabil.

De dokumenterede programfejl er af en art, der efter leverandørens, d.v.s. sagsøgerens, instruktion kan omgås på enkel vis.

Belysning af spørgsmålet om, hvorfor det så ikke er gjort, er i det foreliggende tilfælde et juridisk anliggende og falder derfor uden for min kompetence.

2.3.3. Tredie delspørgsmål:

Spørgsmål:

Er betjeningsvejledninger/instruktioner instruktive og hensigtsmæssige?

Svar:

Hovedproblemet er, at sagsøgte rent faktisk ikke anvendte det omhandlede EDB-system til administration af sin virksomhed. En årsag hertil har været, at sagsøgte ikke har modtaget en for ham tilstrækkelig uddannelse, instruktion og støtte i forbindelse med igangsætningen af systemet.

Det juridiske spørgsmål om ansvarlighed for forsummelsen har to sider: Den ene er sagsøgtes begrænsede kendskab til EDB og den dertil hørende systematik. Den anden side er EDB-systemets krav til sin bruger.

I det følgende fremføres nogle forhold, der kan tjene til belysning af den nødvendige uddannelse og instruktion i forbindelse med igangsætning og drift af Vekselerersystemet.

a) Systemets brugerinterface.

Den måde, hvorpå systemet præsenterer sig for brugeren, det såkaldte brugerinterface, består i at brugeren afgiver kommandoer til styresystemet og på den måde starter de enkelte programmer. Under starten vises på skærmen, hvordan programmet åbner de filer, det skal bruge. Alt sammen forhold, der kun har mening for personer med kendskab til styresystemet

Relevansen af brugerens kendskab til disse forhold skyldes for en stor del, at systemet ikke er sat sammen og præsenteret for brugeren i menuer, orienteret mod de enkelte arbejdsrutiner, som de foregår i brugerens verden.

Sagsøgte har på eget initiativ frekventeret et kursus i styresystemet Dokumentation fra dette kursus indgår i min bedømmelse.

b) Den udleverede brugervejledning.

Brugervejledningen er primært en beskrivelse af de enkelte programmers dato og funktion og er set herudfra god. Men jeg har ikke fundet den for brugeren tilgængelig beskrivelse af samspillet mellem systemets mange programmer, der skal give ham overblik over hele systemet.

c) Det foreligger ikke godtgjort, at sagsøgte er blevet tilbudt egentlig uddannelse i anvendelsen af det konkrete system. Jeg må gå ud fra, at ved en sådan uddannelse ville bru-

geren erhverve viden og forståelse for, hvordan systemets enkelte moduler danner poster, der overføres til andre moduler; et forhold der f.eks. er afgørende ved fastlæggelsen af den rækkefølge, hvori de enkelte moduler skal gennemkøres ved dagslut (XXX-AFTEN programmerne), ved månedsafslutning og ved årsafslutning.

Ved skønsforretningen den 2. august lovede sagsøgeren at fremsende oplysninger om sagsøgers normale praksis for uddannelse og instruktion. På trods af udsendt erindringskrivelse har jeg ikke modtaget det lovede.

4. SAMMENFATNING

Hovedproblemet i den foreliggende sag er, at sagsøgte, der har et begrænset kendskab til EDB og den til anvendelsen af dette værktøj nødvendige systematik har købt et system, der til sin bruger stiller store krav om præcision og indsigt i EDB-tekniske forhold.

Det har bl.a. medført, at sagsøgte ikke har anvendt det i hans tilfælde helt væsentlige modul, beholdningsmodulet, der netop behandler data vedr. egne pantebreve og kursavancer. Sagsøgte har som årsag hertil angivet, at han af sagsøgeren havde fået påbud om ikke at anvende dette modul. Den nærmere belysning af dette forhold falder på grund af den manglende skriftlighed i sagen uden for min kompetence.

Den af sagsøgte udførte uddannelse og instruktion har efter det af sagsøgte oplyste mere haft karakter af nødhjælp end af egentlig uddannelse, der kunne forebygge fejlbetjening.

De dokumenterede og udokumenterede fejl i programmet har tilsyneladende medført, at systemet er "gået ned" med det resultat, at sagsøgte ikke har vidst, hvad han skulle gøre. Telefonisk bistand er forsøgt. Men det er i det, der foreligger ikke oplyst, hvorfor sagsøgeren har undladt at forbedre de simple programfejl, der har været medvirkende årsag til sagsøgtes forvirring og afmagt overfor systemet.

De af sagsøgte ved skønsforretningen den 2. august fremførte problemer med materiellet, må af mig umiddelbart tolkes som, at det leverede materiel ikke har fungeret stabilt. To gange udskiftning inden for en begrænset tidsperiode af regneenheden (CPU'en), der ikke indeholder bevægelige del, må jeg anse for usædvanlig for et gennemprøvet hardware-produkt. Sagsøger vil sandsynligvis på anfor-

dring kunne oplyse den gennemsnitlige tid mellem fejl på det pågældende CPU-kort, den såkaldte "Mean Time Between Failure" (MTBF).

Men bevis foreligger ikke; konkrete registreringer i form af servicerapporter eller logbøger, der kunne danne grundlag for en bedømmelse af materiellet foreligger ikke. Derfor har jeg i realiteten ikke grundlag for at udtale mig om spørgsmålet."

Der er under domsforhandlingen afgivet forklaring af direktør K1, direktør K2, programmør P og skønsmanden.

K1 har forklaret, at han i 1976 stiftede det sagsøgte selskab som passivt investeringsfirma. Fra 1978-79 gik selskabet over til at være vekselererfirma, der beskæftigede sig med pantebreve, fortrinsvis med køb af pantebreve som anlægsinvestering. Dette indebar, at selskabet til stadighed lå inde med betydelig egen beholdning af pantebreve. I begyndelsen af 1980 rettede han henvendelse til sagsøgeren med henblik på at få et tilbud på et EDB-anlæg. Han kom til at tale med S1, som han satte ind i, hvad sagsøgte beskæftigede sig med, og hvilke behov et EDB-anlæg skulle opfylde. S1 fortalte, at sagsøgeren havde et særligt vekselerersystem, som netop dækkede sagsøgtes behov, og at sagsøgeren kunne levere et brugt anlæg, men med garanti som et nyt. Han fik udleveret en beskrivelse af vekselerersystemet og læste den igennem. Det var hans umiddelbare indtryk, at det passede til sagsøgte. Han gik ud fra, at et system, der specielt var beregnet til vekselerere, kunne beregne kursavancer på afdrag. Han er dog ikke sikker på, at han over for S1 har præciseret, at systemet skulle kunne beregne sådanne kursavancer. Han havde ét møde og flere telefonsamtaler med sagsøgeren, før han modtog dennes tilbud af 19. november 1980. Inden han besluttede sig for at acceptere tilbuddet, havde vidnet på sagsøgerens kontor i Århus fået demonstreret et tilsvarende anlæg som det, sagsøgeren havde afgivet tilbud på. I forbindelse med installeringen af anlægget var en af sagsøgerens pro-

grammører, P, hos sagsøgte i ca. 4 dage. Han gav ingen instruktion i benyttelsen af anlægget, og sagsøgte fik ingen brugervejledning. Da sagsøgeren var færdig med at installere anlægget, foretog teknikerne en prøvekørsel og meddelte derefter, at anlægget fungerede. Det blev af sagsøgerens folk klart pointeret, at beholdningsmodulet ikke måtte bruges, for det kunne få uoverskuelige konsekvenser. Han husker ikke nøjagtigt, hvem det var, der sagde det. Han rykkede flere gange for en brugervejledning, men der kom ingen. Han havde kun den beskrivelse af systemet, han fik i forbindelse med tilbudet. Hverken han eller de andre hos sagsøgte har været på kursus hos sagsøgeren i vekselerersystemet. Han deltog sammen med K2 og bogholderen i et kursus hos sagsøgeren vedrørende betjeningen af-styresystemet. På grund af sit manglende kendskab til at betjene anlægget måtte vidnet, hver gang der opstod problemer med dette, ringe til sagsøgeren for at få at vide, hvorledes han skulle forholde sig. Hver eller hver anden dag måtte han foretage sådanne serviceopkald til sagsøgeren. Der blev nok gennemsnitligt hver tredje dag skiftet dele ud. Således blev CPU'en, regneenheden, skiftet ud 2 gange, ligesom 3 discsuffer blev udskiftet. Der blev også skiftet dele bl.a. på printeren og kassettebåndstationen. På et tidspunkt blev der på grund af fejl i anlægget slettet inddateret materiale. Der var også næsten dagligt problemer med programmet, der nødvendiggjorde telefonopkald til sagsøgeren. Da den eneste programmør hos sagsøgeren, der kendte til systemet, ophørte med at arbejde for sagsøgeren, var der ingen til at hjælpe sagsøgte, når der opstod problemer. Vidnet måtte derfor i flere tilfælde henvende sig til den pågældende programmør, der var begyndt for sig selv, og mod betaling opnå den fornødne hjælp.

Regnskabsåret hos sagsøgte går fra 1. juli til 30. juni, og da sagsøgte omkring den 1. august 1982 afleverede materialet til årsregnskabet til revisoren, forkastede denne det

til vidnets overraskelse som ubrugeligt. Anlægget havde f. eks. i adskillige tilfælde foretaget dubleringer af tal og flyttet rundt med forskellige konti. Vidnet havde regnet med, at anskaffelsen af EDB-anlægget ville betyde en besparelse på sagsøgtes revisorudgifter, der i 1980-81 androg ca. 100.000 kr. Nu fik sagsøgte på grund af det mangelfulde regnskabsmateriale, som måtte rettes manuelt, en udgift på ca. 475.000 kr. til revisorbistand med regnskabet for 1981-82. Da vidnet fandt situationen uholdbar, kontaktede han advokat Grønborg, som forhandlede med sagsøgerens advokat, men uden resultat. Herefter ophørte sagsøgte med at bruge anlægget, der blot henstod i sagsøgtes lokaler. På mødet den 15. juni 1983 på advokat Grønborgs kontor med repræsentanter for sagsøgeren krævede vidnet, at sagsøgeren tog anlægget tilbage, men det afviste sagsøgeren, der var indstillet på at fortsætte med at forsøge på at få anlægget til at fungere tilfredsstillende. Sagsøgerens repræsentant henstillede til vidnet at overveje situationen på ny, men vidnet fastholdt, at sagsøgte ikke ville beholde anlægget, og det meddelte K2 sagsøgeren den følgende dag. Medens sagsøgte havde anlægget, førte han en logbog over materieldelen. Den viste, hvornår der var teknikerbesøg, hvor længe teknikeren havde været der, og hvad han havde lavet. Logbogen blev i forbindelse med denne sag overgivet til advokat Grønborg, og vidnet har nu fået oplyst, at den er bortkommet.

K2 har forklaret, at han af sagsøgeren havde fået at vide, at beholdningsmodulet og finansmodulet ikke måtte samkøres. Han var på et 1-dags kursus hos sagsøgeren i-styresystemet, men har ikke i øvrigt været på kurser hos sagsøgeren, der heller ikke har tilbudt sådanne kurser. I februar 1982 var der 15-20 nedbrud på materiellet, hvor det var nødvendigt at rekvirere assistance. Der var i det hele taget løbende problemer med såvel materiel som programmel. Revisoren sendte, efter at han havde kasseret regnskabsmaterialet, to

mand op på sagsøgtes kontor, hvor de i løbet af 14 dage rekonstruerede regnskaberne manuelt. Vidnet så først en brugervejledning, efter at sagsøgte i juni 1982 på ny havde rykket for den. De forskellige systemfejl, der opstod, kunne ikke klares af sagsøgeren, der ikke havde operatører, der kendte programmet. Sagsøgte måtte derfor rekvirere en operatør, O, som kendte programmet, og som foretog reparationer mod betaling efter timetakst. Sagsøgte ophørte med at benytte anlægget efter regnskabsafslutningen pr. 30. juni 1982. Efter mødet hos advokat Grønborg fik sagsøgeren, der var repræsenteret ved advokat Duetoft og S5, at vide, at sagsøgte havde mistet tålmodigheden, og at sagsøgeren skulle tage anlægget tilbage. S5 bad sagsøgte overveje sagen på ny, og vistnok dagen efter meddelte vidnet telefonisk sagsøgerens kontor, at sagsøgeren kunne hente anlægget.

P har forklaret, at han i 1981 var ansat hos sagsøgeren, hvor han bl.a. var beskæftiget med den sidste fase af udviklingen af vekselerersystemet. Det er blevet leveret til 4-5 vekselererfirmaer, deriblandt nogle, der havde betydeligt større beholdninger af pantebreve end sagsøgte. I slutningen af 1980 eller begyndelsen af 1981 deltog han sammen med S1 i et møde på sagsøgerens kontor i Århus med K1 og K2. Her demonstrerede vidnet systemet og gennemgik det mundtligt. Vidnet havde ikke indtryk af, at sagsøgerens vekselererprogram ikke opfyldte de krav, sagsøgte stillede. Vidnet oplyste K1 og K2 om, at brugerne ville komme på kursus i København i-styresystemet, og derefter var der 20 timer gratis kursus i programmerne, når de var installeret, alt efter brugernes ønsker og tidsmæssige muligheder. Installationen begyndte den 1. eller 2. juni 1981. Vidnet, der da var til stede hos sagsøgte, instruerede på stedet K1 og K2 i benyttelsen af kundemodulet og pantebrevsmodulet, der blev oprettet først. Han tog derefter hjem og kom igen én dag i den følgende uge, da finansbogholderiet blev oprettet. I juni 1981 blev der hos

sagsøgeren afholdt et kursus, hvori K1, K2 og deres bogholderske deltog. Vidnet var ikke med på grund af ferie. Kurset plejer at bestå i en gennemgang af systemet, og derefter foretages der prøvekursler med anlægget. I juli oprettedes modulet for pantebreve køb/salg og beholdningsdelen. Vidnet vil tro, at han i alt har opholdt sig hos sagsøgte i juni-juli 1981 i 6-7 dage, og i dette tidsrum har han løbende instrueret K1 og K2 i anlæggets brug. Det var hans indtryk, at de havde forstået systemet. I juli instruerede han også bogholdersken hos sagsøgte. Det var vidnets indtryk, at hun var lærenem og også forstod systemet. Den første gang, han kom hos sagsøgte, afleverede han 2 brugervejledninger. De er inddelt i afsnit for hvert modul. De indeholder en gennemgang af hvert program med angivelse af de spørgsmål, anlægget kan stille, og hvad man skal svare. Ved hjælp af brugervejledningen kan man selv finde frem til årsagen til de fejl, som altid kan forekomme. Der findes ikke længere noget eksemplar hos sagsøgeren af den nævnte brugervejledning. Det er rigtigt, at det er vanskeligt at udskrive en kontoplan, det vil sige en oversigt over de oprettede konti, men det er muligt. Han har ikke forbudt K1 at benytte beholdningsmodulet. Det er rigtigt, at der var visse uhensigtsmæssigheder ved dette modul, men han fortalte sagsøgte, at der til efteråret ville komme et revideret system, der ville eliminere de nævnte uhensigtsmæssigheder. Modulet kunne imidlertid godt bruges af sagsøgte, som det var. Han har aldrig med K1 drøftet spørgsmålet om, hvorvidt systemet kunne beregne kursavancer på afdrag. Han tænkte ikke på at oplyse, at systemet ikke kunne beregne sådanne avancer. Han har ikke hørt, hvorledes de andre vekselererfirmaer, der benytter sagsøgerens vekselerersystem, og som også har beholdninger af egne pantebreve, klarer sig i så henseende. Sagsøgeren har aldrig modtaget klager fra de andre vekselererfirmaer over, at systemet ikke kan beregne kursavancer på afdrag. I august 1981 aflagde vid-

net besøg hos sagsøgte. Han fik indtryk af, at anlægget virkede, som det skulle. Efter at vidnet var ophørt med at arbejde for sagsøgeren, har K1 nogle gange ringet til ham for at få løst småproblemer ved anlægget. Efterlysningen af brugervejledninger i sagsøgtes skrivelse af 28. juni 1982 må efter vidnets opfattelse hentyde til en lovet ny udgave af brugervejledningen.

Skønsmanden har i tilknytning til skønserklæringen, pkt. 2.3.1., supplerende udtalt, at han har påpeget det ønskelige i, at man med systemet løbende kunne beregne kursavancer af afdrag på pantebreve, idet dette måtte være væsentligt for et vekselererfirma. Med hensyn til spørgsmålet om periodisering af renter (pkt. 3.4. i skønserklæringen) er han ud fra sagsøgerens manglende besvarelse af hans forespørgsel gået ud fra, at systemet ikke kunne løse dette problem. En oplæring af brugerne i at benytte systemet vil kræve dages instruktion. Det er for brugeren en væsentlig mangel, at der ikke findes en oversigt over samspillet mellem de enkelte programmer. Det må anses for en nødvendig forudsætning for, at en bruger kan udnytte systemet, at han har fået den nødvendige undervisning i vekselerersystemet og fået udleveret en brugervejledning.

Sagsøgte har til støtte for sine påstande gjort gældende, at sagsøgte har været berettiget til at hæve aftalen med sagsøgeren af tre af hinanden uafhængige grunde. For det første opfyldte systemet ikke de krav, som sagsøgte med rette måtte stille til et særligt vekselerersystem, nemlig at det kunne beregne kursavancer på afdrag. Selv om det ikke udtrykkeligt fremgår af systembeskrivelsen, at systemet kunne klare en sådan beregning, havde sagsøgte dog grund til at forvente det, dels efter oplysningerne i beskrivelsen om "periodeafslutning" og "årsafslutning" og dels fordi det er sædvanligt, at vekselererfirmaer ligger inde med store beholdninger af pantebreve og derfor skal have beregnet kursavancer på af-

dragene på disse.

Dernæst har sagsøgte anført, at der har været så væsentlige mangler ved det leverede anlæg - såvel materiel som programmel - at sagsøgte har været berettiget til at hæve aftalen. Det er både ved skønsmandens erklæring og ved K1's og K2's vidneforklaringer om de mange nedbrud på anlægget dokumenteret, at det har været behæftet med alvorlige mangler. Det må ved afgørelsen af dette spørgsmål lægges sagsøgeren til last, at servicerapporterne, der viser antallet af og årsagen til de mange servicebesøg, ikke er bevaret.

Endelig har sagsøgte anført, at sagsøgerens forsømmelse af at levere brugervejledninger og give fornøden instruktion til sagsøgtes folk i at betjene anlægget er en så væsentlig misligholdelse, at sagsøgte har været berettiget til at hæve aftalen, da anlægget i realiteten ikke alene har været verdiløst for sagsøgte, men også har påført selskabet betydelige tab. Det må - som også påpeget af skønsmanden - anses som en del af den ydelse, sagsøgeren skulle præstere, at der blev leveret brugervejledninger og givet tilstrækkelig instruktion. Da sagsøgte var uden nogen erfaring i betjeningen af et EDB-anlæg, hvilket sagsøgeren ikke kunne være uvidende om, er det en grov misligholdelse fra sagsøgerens side, at sagsøgeren i realiteten intet foretog sig for at hjælpe sagsøgte med at få anlægget til at fungere, til trods for at det var åbenbart, at sagsøgte ikke havde nogen mulighed for at klare problemerne selv. Det kan i den forbindelse ikke tillægges betydning, at sagsøgte i skrivelsen af 28. juni 1982 gav udtryk for, at anlægget fra den 29. februar 1982 havde fungeret nogenlunde tilfredsstillende, for på dette tidspunkt vidste sagsøgte ikke, at regnskabsmaterialet ville vise sig at være ubrugeligt ved udarbejdelsen af årsregnskabet.

Til støtte for modkravet har sagsøgte anført, at sagsøgeren må være pligtig at erstatte sagsøgte de leasingydelser, som sagsøgte er blevet dømt til at betale til L. Der bør ikke

ske en nedsættelse af rentekravet, da renterne er betalt med den rentesats, der var gældende ifølge leasingkontrakten.

Sagsøgeren har til støtte for sin påstand gjort gældende, at sagsøgte ikke har bestridt, at sagsøgeren har leveret de omhandlede varer og tjenesteydelser, og sagsøgte må derfor betale herfor. Sagsøgeren har ikke gjort sig skyldig i nogen misligholdelse, der har givet sagsøgte ret til at hæve aftalen. Sagsøgeren har ikke stillet sagsøgte i udsigt, at vekselerersystemet kunne beregne kursavancer på afdrag. Sagsøgeren har ikke forpligtet sig til at levere sagsøgte en løsning på nogle konkrete problemer, men har blot skullet levere et standardsystem. Dette system er i forvejen blevet demonstreret for sagsøgte, og det er i overensstemmelse med den beskrivelse, som sagsøgte har modtaget i forbindelse med tilbudet. Det er ikke sagsøgerens risiko, at systemet ikke i enhver henseende har dækket sagsøgtes behov, når sagsøgte ikke har oplyst om disse behov inden aftalens indgåelse. Det bestrides, at der har været mangler ved det leverede, der kan begrunde en ophævelse af aftalen. For så vidt angår det leverede materiel er manglerne udokumenterede, og det er i den forbindelse sagsøgte, der må bære risikoen for, at logbogen er bortkommet. Med hensyn til programmet har sagsøgeren gjort gældende, at der ikke foreligger bevis for, at det har været behæftet med hævebegrundende mangler. De mangler ved finansbogholderiet, som skønsmanden har påpeget, er uvæsentlige, og skønsmandens påtale af den manglende mulighed for at få en oversigt over de oprettede konti må blot betegnes som en uhensigtsmæssighed og ikke en mangel. Endelig er det ikke en mangel, at der ikke kan beregnes kursavancer, for det har sagsøgeren heller ikke lovet. Den omstændighed, at sagsøgeren ikke har opbevaret servicereporterne, bør ikke komme sagsøgeren til skade. Det er fortsat sagsøgte, der har bevisbyrden for manglernes eksistens, og sagsøgte har i skrivelsen af 28. juni 1982 givet udtryk for, at anlægget

fungerede nogenlunde tilfredsstillende efter den 29. februar s.å. Sagsøgeren havde derfor ikke nogen grund til at opbevare servicerapporterne. Det er bemærkelsesværdigt, at sagsøgte først gik til advokat, da sagsøgeren tog sit tilgodehavende til inkasso. Endelig har sagsøgeren bestridt, at sagsøgte ikke har fået fornøden instruktion i benyttelsen af anlægget. I forbindelse med installeringen har I i 4 dage instrueret de personer hos sagsøgte, der skulle betjene anlægget, og de pågældende har tilmed været på kursus hos sagsøgeren i København. Der foreligger i øvrigt ingen dokumentation for, at sagsøgeren ikke har villet instruere sagsøgte. Skulle det blive statueret, at sagsøgeren har gjort sig skyldig i misligholdelse, har sagsøgeren gjort gældende, at sagsøgte har reklameret for sent, da sagsøgtes indsigelser først kom i september 1982, efter at der blev problemer med årsregnskabet.

Over for sagsøgtes modkrav har sagsøgeren anført, at kravet ikke bestrides, såfremt der gives sagsøgte medhold i findelsespåstanden vedrørende hovedkravet, dog kan sagsøgeren ikke være forpligtet til at forrente leasingydelse med mere end sædvanlig procesrente.

I pådømmelsen har dommerne Gjesingfelt, Bolt Rasmussen og Eskild Jensen deltaget.

Det er ubestridt, at det ifølge parternes aftale har påhvilet sagsøgeren som leverandør af anlægget og det særlige vekslerersystem at sørge for den fornødne instruktion af sagsøgtes folk i dets brug. Det må, som sagen foreligger oplyst for landsretten, lægges til grund, at sagsøgeren ikke - som lovet i ordrebekræftelsen - forsynede sagsøgte med en brugervejledning før efter sagsøgtes skrivelse af 28. juni 1982, selv om sagsøgte havde rykket for den, og selv om det måtte stå klart for sagsøgeren, at sagsøgte, der ikke var kyndig med hensyn til EDB, havde betydelige problemer med at få anlægget til at fungere tilfredsstillende og med at udnyt-

te vekselerersystemet. Det må endvidere efter skønsmandens udtalelser lægges til grund, at brugervejledningen ikke indeholdt en beskrivelse af samspillet mellem systemets mange programmer, som kunne give brugeren et overblik over systemet, og at dette forhold i væsentlig grad forringede systemets brugsværdi for sagsøgte. Det må endelig lægges til grund, at en væsentlig årsag til, at sagsøgtes regnskabsmateriale for 1981-82 måtte kasseres med betydeligt tab for sagsøgte til følge, var sagsøgtes manglende viden om, hvorledes systemet skulle anvendes. Efter det således foreliggende finder landsretten at måtte give sagsøgte medhold i, at sagsøgeren ikke har opfyldt sin forpligtelse til at give sagsøgte fornøden instruktion, og at sagsøgeren herved har gjort sig skyldig i en misligholdelse, der har berettiget sagsøgte til at hæve aftalen som sket. Det bemærkes herved, at sagsøgte efter omstændighederne findes at have reklameret rettidigt ved advokat Grønborgs skrivelse af 16. september 1982 under hensyn til, at problemerne med regnskabsmaterialet først viste sig hen i august 1982.

Som følge af det anførte frifindes sagsøgte for sagsøgerens påstand, idet det herefter er ufornuddent at tage stilling til de øvrige anbringender, sagsøgte har støttet sin frifindelsespåstand på.

Efter det foran anførte findes sagsøgeren tillige erstatningspligtig over for sagsøgte for de leasingydelser, sagsøgte blev dømt til at betale til L, dog findes erstatningsbeløbet at burde fastsættes til det påstævnte beløb i sagen med leasingselskabet med tillæg af sædvanlig procesrente fra den nævnte sags anlæg den 8. oktober 1983, indtil betaling sker.

Med sagens omkostninger forholdes som nedenfor bestemt.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgeren S betaler til sagsøgte K 167.023,54 kr. med

sædvanlig procesrente fra den 8. oktober 1983, indtil betaling sker.

I sagsomkostninger betaler sagsøgeren til sagsøgte 45.000 kr.